

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Sinodul eparchial aradan.

Sesiunea anului curent a sinodului eparchial s'a deschis Dumineca trecută la 24 Aprile a. c. și până acum a ținut 7 ședințe.

În ședința primă ținută la 24 Aprile înainte de amăzi după cuvântul de deschidere rostit de Pré Sânția Sa părintele Episcop Ioan Mețianu, și ascultat de deputații sinodali cu fiiască pietate și însuflețire — P. S. S. desemneză de notari provisorii pre deputații: Voicu Hamsea din cler, și Ioan Lengher și Dr. Liviu Marcu dintre mireni. Se cetesce apelul nominal, la carele răspund 40 de deputați prezenți cari își prezentază credenționalele. După acésta se forméză secțiunile pentru censurarea actelor de alegere.

În ședința de după amăzi se pune la ordinea dilii raportul secțiunilor. La recomandarea secțiunilor se dechiară de verificați deputații: Moise Bocșan, Vasiliu Beleş, Dr. Ioan Hosan, Dr. Nicolau Oncu, Georgiu Popovici, Aurel Suci, Dr. Iuliu Mera, Vasiliu Mangra, Mihaiu Veliciu, Teodor Ceontea, Ioan Cornea, Georgiu Feier, Dimitriu Bonciu, Dr. Constantin Groza, Ioan Groza. Dr. Lazar Petco, Petru Truția, Dr. Traian Putici, Ignatie Papp, G. Ardelean, Vincentiu Babeș, Paul Miulescu, Voicu Hamsea, Dr. Ioan Suci, Dr. G. Dobrin, Const. Lazar, Augustin Hamsea, Nicolau Zigre, Teodor Filip, Alexandru Filip, Ioan Pap, Teodor Lazar, Dr. Ioan Buna, Dr. Atanasiu Marienescu, Paul Pap, Petru Suci, Vasiliu Popescu, Iustin Ardelean, Vasiliu Pap, Dr. Georgiu Popa.

Constatându-se că numărul deputaților verificați este de 41, — sinodul procede la constituire.

Se aleg notari: Dr. Traian Putici, Iosif Besan, Ioan Lengher, Dr. Liviu Marcu, Dr. Constantin Groza, și Dr. Ioan Buna. De notariu general se desemneză Ioan Lengher.

În comisiunea verificătoare se aleg membrii: Voicu Hamsea, Dr. Georgiu Popa și Teodor Ceontea.

În comisiunea organizătoare: Iosif Goldiș, Ignatie Papp, Dr. Lazar Petcu, Dr. Nicolau Oncu, Nicolau Zigre și Viucențiu Babeș.

În comisiunea bisericească: Georgiu Crătiunescu, Constantin Gurban, Emanoil Ungurean, Petru Truța, Dimitrie Bonciu și Paul Papp.

În comisiunea școlară: Augustin Hamsea, Georgiu Popovici, Paul Rotariu, Nicolau Zigre, Ioan Lengher și Teodor Ceontea.

În comisiunea episcopescă: Ilie Moga, Ioan Groza, Dr. Florian Duma, Georgiu Feier, Constantin Lazar și Dr. Ioan Suci.

În comis. petiționară: Vasiliu Pap, Dr. G. Dobrin și Iustin Ardelean.

În comis. bugetară: Teodor Filip, Vasiliu Popescu și Dr. Constantin Groza.

După acésta se prezentază repórtele consistorieslor și se predau comisiunilor.

După acésta Pré Sânția Sa, Domnul Episcop Ioan Mețianu enunță, că din incidentul că mâne și se va pertracta în casa magnaților proiectul de lege pentru introducerea căsătoriei civile, pentru care pertractare Pré Sânția Sa va călători la Pesta, și deci că pre câtva timp este silit a absenta din sinod.

La acésta enunțațiune a Pré Sânției Sale sinodul la propunerea dep. Dr. Lazar Petco enunță următorul conclus: Din incidentul enunțațiunii presidiale, că P. S. S. trebuie să se depărteze din mijlocul sinodului ca să iea parte la ședințele casei magnaților, unde chiar acum, pre timpul ședințelor sinodului nostru eparchial se pertractéză proiectul de lege pentru căsătoria civilă; și că depărtarea Pré Sânției Sale din sinod este reclamată prin împrejurări grele și de un interes mai înalt al bisericeii noastre și a intereselor noastre religiose-morale, bisericesci și naționale.

Sinodul luând acésta enunțațiune la cunoscință cu respectul cuvenit și profundă stimă declară, că în călătoria acésta de mare însemnătate îl va petrece

iubirea, stima și încrederea și devotamentul sinodului și poporului întreg; și amesurat concludului sinodal Nr. 16 din anul trecut, -- sinodul se dechiară și de astădată solidar, și aderă în unanimitate și cu alipire la combaterea proiectului de lege de sub întrebare rogând pre bunul Dumnezeu ca pre Înalt Pré Sântia Sa în călătoria acésta să-l pörte în deplină sănătate și să-l readucă în mijlocul nostru sănătos și incununat de succesul dorit.

În ședința a treia ținută sub presiul Pré Cuviosiei Sale părintelui Archimandrit și vicariu episcopesc Iosif Goldiș, la 27 Aprile 1894, la 4 ore. — Presidiul prezintă cererile de concediu ale deputaților: Vasiliu Goldiș, Dr. Liviu Marcu, Dr. Gavriil Cosma, Dr. Ioan Hosan, Mihaiu Veliciu, Aureliu Suciu și Petru Truța. Sinodul acordă concediele cerute.

Presidiul prezintă abdicerea deputatului Zeno Mocsonyi de mandatul de deputat sinodal. Abdicerea se ia la cunoscință, și în cercul devenit vacant se ordineză alegere nouă.

După ce se prezintă mai multe esibite, adrese sinodului, se pune la ordinea zilei raportul comisiunii verificătoare, carea prin raportorul ei Teodor Ceontea propune, și dechiară de verificați pre deputații: Pavel Rotariu, Emanoil Ungurean, Ioan Lengher, Nestor Oprean, Georgiu Crătiunesca, Eugeniu Mocsonyi, Liviu Marcu, Iosif Goldiș, Elia Moga, Dr. Gavriil Cosma, Dr. Florian Duma.

În ședința a IV, și a V a fost la ordinea zilei raportul comisiunii, verificătoare ér în ședința de Vineri 29 Aprile s'a început lucrările meritorie.

Ședința a VI-a, s'a ținut în Arad la 29 Aprile 1894 la 9 ore a. m. sub președința Pré Sântiei Sale Dlui Episcop diecesan. După deschiderea ședința Pré Cuviosia Sa părintele Archimandrit Iosif Goldiș bineventăză în numele sinodului pe P. S. S. Dl Episcop diecesan, rentors în aceeași diminiță din Budapesta, dela desbaterea asupra proiectului de lege despre căsătoria civilă, unde cu resoluțiune s'a interesat de cauza bisericeii noastre. P. S. Sa Dl Episcop mulțamesce sinodului pentru ovațiunile ce i-se fac, și îndemnă membrii acestui sinod, ca și pe viitor să se consolideze tot mai mult întru așerarea drepturilor și a causerlor noastre sfinteii bisericeii.

După acésta se pune la ordinea zilei raportul comisiunii organizătoare și al celei bisericeii, cari se ia în atăt în general cât și în special la cunoscință.

În ședința VII. ținută în 30 Aprile sub presiul Pré Sântiei Sale se continuă raportul comisiunii bisericeii asupra raportului senatului bisericesc, din Arad, care în general și în special se ia la cunoscință. Cu privire la proiectul de statute pentru fondul de pensiune al diecesei ortod. or. române din diecesa Aradului lucrat de o comisiunea esmisă de sinodul eparhial din anul trecut, sub Nr. prot 85 și publi-

cat în fôia noastră în unul din numerii trecuti sinodul la propunerea comisiunii decide: având în vedere, că acel conclud nu s'a potut efeptui în tôte detaiurile lui și având în vedere și justa cerere a preoțiimeii diecesane esprinată prin reprezentanța sa legala, pertractarea afacerii se amână până la procsimul sinod.

Cuvântarea

Précuviosiei Sale Dr. Ilarion Pușcariu, archimandrit, vicariu arhiepiscopesc la deschiderea sesiunii sinodului ordinar al arhidiiecei transilvane, la 24 Aprile (6 Maiu) 1894.

Venerabil Sinod Archidiiecean!

Préstimaților Domni deputați și iubiți frați!

Sunt acum 20 de ani, decând Escelenția Sa Înalt Presfințitul nostru Domn Arhiepiscop și Metropolit Miron Romanul a condus în persônă an de an sinódele noastre archidiieceane conform prescrielor statutului organic al bisericeii noastre.

Impregiurări estraordinare și de ordine mai înaltă pentru interesele generale ale bisericeii noastre îl sillesc astăzi a absentă dela acest loc. Escelenția Sa a mers la legislațiunea țerii și anumit în casa Magnaților, unde ajunge la pertractare proiectul de lege pentru căsătoria civilă, primit deja în camera deputaților, spre a apăra interesele religionare conform dorinței clerului și poporului român.

De aici s'a arătat necesitatea ca în calitatea mea de vicariu arhiepiscopesc, să conduc de astădată sinodul nostru archidiiecean, până când Escelenția Sa să va întóree sănătos în mijlocul nostru.

Cred a urma dorinței Domniilor Vóstre, când dau cetire însă-și hârtiei, prin care Escelenția Sa mă aviséză la datoră a conduce eu sinodul archidiiecean, pe timpul absentărei Escelenției Sale.

Étă cuprinsul acelei hârtii:

Nr. 3146 Pres.

Précuvioșe Archimandrite!

Proiectul de lege pentru dreptul matrimonial, respective pentru întrodúcerea căsătoriei civile obligătoare pentru tôte confesiunile, în testul primit deja în casa reprezentanților dietei ungare se va pertracta în casa magnaților Lunia viitoare în 25 April (7 Maiu) a. c.

Acest proiect de lege intenționéză să se restórne dreptul matrimonial al bisericeii, cari consideră și respectéză căsătoria de un sacrament și să se dea în competența judecătorilor civile atăt încheerea cât și eventuala desfacere a căsătoriilor în mod independent de vederile și chiar de principiile acelor bisericeii.

Afacerea acésta legislativă 'mi impune datorința, ca fără amânare și precăt va fi posibil încă astăzi să călătoresc la Budapesta, pentru a participa la pertractarea acelu proiect în casa magnaților și a me pune însoțit de présanțitiții frați episcopi ai metropoliei noastre, întru apărrarea intereselor bisericeii.

Acest incident 'mi face totdeodată imposibil să pot deschide în persoană sinodul arhidieceșan convocat pe Dumineca viitoare și să-l conduc în zilele prime deasemene în persoană; de aceea trebuie să las pe timpul absenței mele sarcina deschiderii și conducerii aceluia sinod Précuvioșiei Tale, care ca vicariu al meu ești chemat în sensul statului organic a me înlocui în astfel de cas.

Sper însă, că pe la capetul săptămânii viitoare me voi întorce acasă și voi participa la ședințele sinodale, dorind ca afacerile mai importante să se petreacă cu concursul meu, însă fără ca sinodul să-și sisteze pe timpul absenței mele activitatea sa normală.

Précuvioșia Ta deci ești poștit a face us de autorisarea, ce o ai ca vicariu al meu pe timpul impedecării mele în toate afacerile arhidieceșane și cu deosebire față cu sinodul arhidieceșan, căruia pe lângă cea mai călduroasă salutare arhierescă îi invoc încă de acum ajutorul lui Dumnezeu, ca să-și pótă implini și deastădată misiunea sa spre folosul săn-tei noastre biserici.

Sibiiu, 22 Aprile 1894.

Miron Romanul,
archiepiscop.

Venerabil Sinod!

Dacă aruncăm o privire în trecut asupra lucrărilor sinódelor noastre arhidieceșane, aflăm, că ele au desvoltat o activitate mănoșă, căci între lucrările ce se țin de competența sinódelor au adus mai multe regulamente de trebuință pentru organismul bisericesc, dintre cari mai multe au servit de basă și bun material și la regularea afacerilor bisericesci pentru metropolia întrégă.

Lucrările acestea de mare însămnătate pentru prosperarea religioșă și morală a poporului nostru au fost productul spiritului de armonie, iubire, buna înțelegere, tact și moderațiune, ce a domnit până acum în sinódele noastre arhidieceșane.

Dacă în împrejurări mai favorabile, ca cele de astăzi, în cea ce privește bună starea din afară a bisericii noastre a fost lipsă de un bun simț bisericesc la cei chemați a da direcțiunea lucrărilor noastre bisericesci, îndoit și îndecit, se cere dela noi acel bun simț astăzi, când înțelepciunea lumii acesteia se pare a câștiga preponderanță față de preceptele eterne a religiunii creștine.

Vă rog dară pe D-Vóștră fraților, că cu sfințenie și cu dreptate să pășiți la lucrul, pentru care sunteți chemați: îndeosebi Vă rog ca bunăvoința ce vă caracteriséza, inteligența și esperiența Domniilor Vóștre să o puneți în serviciul sfinteii cause a bisericii noastre, ce tinde la prosperarea religioșă-morală și culturală a poporului român.

Premițând acestea, după-ce în decursul serviciului divin de astăzi am implorat ajutorul celui Préinalt, preste lucrările sinodului nostru, vă salut

și aicea cu salutarea bisericescă de bucurie „Cristos a înviat!“ și cu acésta declar deschisă sesiunea primă a noului period sinodal.

Inteligența și operațiunile ei.

— *Studiu psihologic.* —

[Continuare și fine.]

17) Rațiunamentul inductiv.

Rațiunamentul se baséză, precum am văduț, pe subordinarea casurilor speciale sub cele generale. După-ce însă cugetarea totdeună plécă dela casuri speciale séu mai bine dis singulare, urméză că judecățile generale, cari în rațiunamente servesc ca maiore, mai nainte trebuie să le scótem din acele casuri speciale. Noi adecă rațiunăm așa, că judecata carea în mai multe casuri de un fel este validă, trebuie să fie validă în toate acelea casuri. De exemplu, din judecățile „ferul e fusibil“, „argintul e fusibil“, „aurul e fusibil șel, însă ferul, argintul, aurul șel. toate sunt metale, urméză că „toate metalele sunt fusibile.“ Când rațiunamentul procede dela judecăți ce se refer la casuri singulare, la judecăți ce au valóre generale, la judecăți universale, dicem că am rațiunat prin inducțiune. Deci rațiunamentul inductiv înaintéză dela special la general. Cele mai multe cunoscințe despre lucruri ni le câștigam pe acésta cale. Privit din punct de vedere logic, rațiunamentul inductiv ne oferă numai probabilitate, ér nu siguranță deplină; însă din punct de vedere psihologic acel rațiunament posedea adesea cel mai mare grad de certitudine subiectivă. Că de ex. mâne diminéță va resări sórele, pentru-că până acuma a resarit în fiecare di, este pentru tot omul un adevér, care ni se pare deplin sigur, și totuș acest adevér se razimă numai pe un rațiunament probabil. Certitudine deplină ar avea rațiunamentul inductiv numai, dacă am putea aduce în combinație toate casurile singulare, cari servesc de basă inducțiunii. Pentru învățământ, și în deosebi pentru cel elementar rațiunamentul inductiv e de fôrte mare importanță, pentru-că regulile și legile generale se pot stabili mai ușor și mai evident pe basa exemplilor și experimentelor corespunđuțóre.

18) Rațiunamentul deductiv.

Decă rațiunamentul plécă dela adevèruri generale spre a stabili judecăți valide pentru casuri speciale, se dice: d e d u c t i v. Rațiunamentul deductiv se numeșce și s i l o g i s m. Acésta procedere a cugetării dela general la special se numeșce: d e d u c t i u n e. De ex. din judecata universală „toate plantele se nutresc prin rėdăcini“ putem deduce, că arborele se nutreșce prin rėdăcini.“ Rațiunamentul deductiv are pentru sciințe importanță fôrte mare și veritațile stabilite prin deducțiune, precum sunt de ex. cele matematice, ne oferă certitudine deplină. Este însă de observat, că la celè mai multe propo-

sițiuni maiore, cari servesc de basă deducțiunii, noi ajungem pe cale inductivă, și chiar de aceea ele pot avea numai generalitate relativă.

19) Regulele raționamentelor simple.

Din explicările de mai sus putem stabili pentru raționamentele simple următoarele regule :

a) Fiesce-care raționament simplu trebuie să aibă trei termini, nici mai mulți, nici mai puțini, cari sunt de a-să lua în același înțeles și aceiași extensiune.

De ex. din judecățile : „Ioan e școlar“ și „în-vățătorul vorbește“ nu urmăză nimica, pentru-că sunt de față patru termini ; însă din judecățile „Când învățătorul vorbește, toți școlarii trebuie să fie atenți“ și „Ioan e școlar,“ urmăză „Ioan trebuie să fie atent.“

Erórea în contra acestei regule póte să obvină și atunci, când același cuvânt se ia în doué înțelesuri, de ex. „lunile sunt corpuri ceresci“, însă „maiu e lună,“ prin urmare „maiu e corp ceresc.“ Erórea unui raționamént de a avea patru termini în loc de aparenții trei, se numesce „q u a t e r n i o t e r m i n o r u m.“

Premisele nu pot fi améndoué particulare, una din ele, și anume propoziția majoră trebuie să fie universală, pentru-că din contra ar fi vorba numai de o anumită parte a terminului mediu, și nu e sigur, dacă minora se ține chiar de această parte a noțiunii medii. De ex. este incorect raționamentul : „unii ómeni sunt seraci,“ însă „Ioan e om,“ prin urmare „Ioan e sérac.“

b) Premisele nu pot să fie améndoué negative, una trebuie să fie pozitivă ; pentru-că de ar fi negative, ar aréta, că terminul mediu nu stă în raport nici cu ună din celelalte doué noțiuni, și că prin urmare raționamentul e imposibil cu ajutorul ei. De ex. din premisele „nici un mineral nu e corp organic,“ și „nici un arbore nu e mineral“ nu urmăză nimic ; însă din premisele „planta e corp organic,“ „ferul nu e corp organic,“ rezultă conclusiunea conclusiunea corectă „ferul nu e plantă.“

c) Dacă una din premise e negativă și conclusiunea trebuie să fie negativă ; dacă una din premise e particulară, și conclusiunea trebuie să fie particulară. În conclusiune se aréta raportul dintre subiectul predicatul ei, și după-ce acest raport este stabilit prin terminul mediu, firesce urmăză, că sau améndoué premisele sau cel puțin una din ele trebuie să consune în calitate cu conclusiunea. De ex. din premisele „unele plante sunt veninóse“ și „tóte plantele sunt corpuri organice,“ urmăză că „unele corpuri organice sunt veninóse.“ Aci conclusiunea e particulară, pentru că una din premise e particulară. Din premisele „nici o făptură pământescă“ nu e perfecta „și omul e făptură pământescă,“ urmăză că „nici un om nu e perfect.“ În acest raționament conclusiunea e negativă, pentru-că maiora e negativă, șcl.

20) Vorbirea și cugetarea.

Noțiunile generale, precum am vădút, se raportéză nu la un obiect singular, ci la mai multe obiecte, cari au însușiri comune și forméză o clasă, ca de ex. „om“, „plantă“ șcl.

În realitate acele obiecte nu se pot cuprinde laolaltă prin un singur act de intuițiune, însă inteligența aduce în raport obiectele unele cu altele, ea le cuprinde în o clasă și așa ne aréta sfera noțiunii, din care noțiunea însași rezultă prin abstracțiune. Până când sensațiunile și ideile se raportéză la obiecte singulare determinate, pâna atunci noțiunilor le corespunde o clasă de obiecte. De ex. noțiunea „arbore“ se ține nu de un singur arbore determinat, ci de „clasa întregă a arborilor,“ care însă în natură nu se află tótă la un loc, ci se pot aréta numai indiviții singulari, cari pe lângă notele comune mai au și note particulare.

Pentru ca noțiunile să se póta susține în c o s c i e n ț ă, ne apérat trebuie să fie fixate prin nume sau cuvinte. Prin aceea, că omul dá noțiunilor nume, dezvoltarea inteligenței se înaintéză fórté mult. Când aúdim sau cetim cuvântul „arbore“ șcl, prin acela ni se reproduce sfera întregă a noțiunii „arbore“. Așa dar semnul exterior sau simbolul sensibil al noțiunii „arbore“ este numai cuvântul „arbore,“ exprimat prin vorbire sau scriere.

Precum cuvântul este numele noțiunii, tot mai așa p r o p o z i ț i u n e a este expresiunea verbală a judecății. Când copilul începe a-se exprima în propozițiuni, putem sci, că cugetarea lui e deja capabilă de a forma noțiuni, cari, precum am vădút, tóte se baséză pe judecată. Intre noțiuni și numele lor se stabilește legătură fórté strinsă și de aici vine apoi, că cugetarea și vorbirea se îndréptă și promovéză una pe alta împrumutat, mergénd paralel în dezvoltarea lor.

Dacă cercetăm mai deaprópe procesul de formațiune al vorbirei, vom trebui să admitem, că ómenii înainte de a veni la limba c o n v e n ț i o n a l ă, carea se compune din cuvinte, ce sunt primite de toți ca simbolă sau marce ale ideilor, ei au trebuit să se înțelégă între sine asupra acestor marce convenționale prin mijlocirea unei limbi n a t u r a l e.

Știm, că stările psihice mai vehemente, precum sunt de ex. durerea, bucuria, mirarea șcl. se descarcă în organele vorbirei, și se exprimă prin diferite mișcări reflexe ale acestor organe în mod involuntar, chiar fără ca să avem intențiunea de a-le comunica cu alții. Astfel se transformă strigatul durerii, exclamarea mirării, gesturile mâniei șcl. în tot-atâtea simbole și mijloce de comunicațiune ale acestor emoțiuni. Aici starea psihică își află în semnul, ce o exprimă, manifestarea sa spontană, impusă chiar de organizațiunea psiho-fizică a omului.

Combinările de sonori produse prin mișcările reflexe ale organelor vorbirei, ca manifestări ale emoțiunilor, se numesc c u v i n t e p a t o g n o m i c e.

Omul natural își exprima stările sale emoționale, precum bucuria, durerea, mânia șel. în mod patognomic. Pe acest grad cuvintele se arată ca rezultate ale unor mișcări instinctive, adică mișcări, cari în urma unor emoțiuni provocate prin impresiuni externe, se produc cu necesitate naturală. Combinările de sonori produse prin mișcările patognomice au devenit însă cuvinte propriu zise numai după-ce observate mai de multe-ori ca manifestări de durere, bucurie, mirarea șel., au fost luate în urmă de mai mulți oameni ca și simbole ale acelor emoțiuni. Acest fenomen se poate observa nu-numai la pruncii cei mici, cari încă nu știu vorbi, și la oamenii sălbatici, ei chiar și la sudo-muți, carii cu toate că nu își aud vocea lor proprie, totuși își exprimă afectele prin forma cea mai primitivă a limbei, însă vorbirea articulată încă se dezvoltă în mod analog.

Tot în stadiul primitiv al dezvoltării limbei s'au format și acele combinații de sonori, prin cari omul natural a imitat sunetele auzite în natură. Aceste sunt cuvintele onomatopoeice. În aceste combinații de sonori mișcările reflexe ale organelor vorbirei arăta însușirea de a imita fenomene vădute și auzite. Prin cuvintele onomatopoeice și-au reprezentat întru început numai fenomenele externe, mai târziu însă unele din ele au ajuns de a fi simbole pentru însesi obiectele, din cari proviniau acele fenomene. În acest mod s'au sporit limba cu numeroase cuvinte, cu atât mai tare, că omul în starea primitivă a dezvoltării sale intelectuale e cu mult mai accesibil pentru influențele externe.

După-ce cuvintele patognomice și cele onomatopoeice au căpătat odată înțeles hotărît, prin ele s'a mijlocit dezvoltarea mai departe și perfecționarea vorbirei între oamenii, cari le înțelegeau. Astfel au înaintat oamenii dela limba naturală la limba convențională, care se compune din combinații de sonori, ce sunt alese cu intenție pentru a simboliza prin ele anumite stări psihice, și se întrebunțeză regulat numai pentru exprimarea verbală a acelor stări.

Privit din punctul de vedere al asociațiunii stărilor psihice, ori-ce sunet al vorbirei învîlvă în sine o complicațiune dubla și anume: ideea sau preste tot starea psihică se asociază nu numai cu senzațiunea musculară a organelor vorbirei, ci totodată și cu impresiunea auditivă în o complexiune, și apoi cuvântul, ca un element al acestei împreunări asociative, se ia drept simbol al ideii. Până când la începutul dezvoltării limbei impresiunile auditive se simbolizau prin combinații de sonori, cari sēmēnau cu ele: până atunci mai târziu, în stadiul mai progresat al limbei, cu încetul a dispărut acea însemnătate onomatopoeică a radicalelor, și ele au devenit în fine simbole convenționale ale ideilor. Acest proces de dezvoltare, prin care limba de sigur a perdut foarte mult din vivacitatea sa primitivă, este de cea mai mare importanță, pentru ca să poată deveni mijloc fonetic de a exprima noțiunile.

În limba convențională asociațiunea între idee și simbolul ei fonetic e cu mult mai liberă decât în limba naturală. Aici nu-se mai caută, ca între idee și numele, ce i-se dă să existe vre-o legătură internă. Aceste asociațiuni libere între idei și cuvinte, cari fac baza limbei fonetice de astăzi, s'au format și dezvoltat cu încetul, după legea selecțiunii naturale. Ceea ce este de a-se înțelege așa, că formele de cuvinte și de expresiuni, ce se ivesc pe un anumit teritoriu limbistic, între marginile unei națiuni, vin în concurență unele cu altele, și din ele se susține numai aceea, ce este mai vital și mai corespunzător cu geniul națiunii. Apoi asupra transformării și dezvoltării limbei mai are influență și acomodarea organelor vorbirei după celeritatea crescândă a graiului viu, precum și întâmplările istorice, prin cari au trecut națiunile respective.

La ori-ce limba putem deosebi partea externă și cea internă. Sub partea externă înțelegem sonul auzibil ca semn extern al unei idei, ér ideea însăși, care se exprimă prin acel son, este partea internă a limbei. Nu numai partea externă, ci și cea internă a unei limbi este supusă la schimbări diverse, cari atērnă mult dela schimbările culturale ale națiunilor. Unele și același cuvinte în decursul timpului pot primi alt înțeles decum aveau mai înainte. De ex. cuvântul „sóre“ are astăzi cu totul alt înțeles, decât în vremile vechi, când se credea, că acela se învîrte în jurul pământului.

Afară de limba vorbită mai avem și limba scrisă. În această ideile se simboliséză prin semne grafice. Limba scrisă s'a dezvoltat în mod analog cu limba vorbită. Forma cea mai dintâi și mai naturală de a marca ideile în mod grafic este scrierea iconică, carea simbolisa ideile prin icōnele zugravite ale obiectelor corespunzătoare. Acest mod de scriere îl aflăm de ex. la vechii Egipteni. Mai târziu s'a dezvoltat scrierea silabică, și în urma cea alfabetică. Aceste moduri de scriere sunt însă formațiuni mai progresate și au rezultat din transformarea semnelor iconice în simbole convenționale.

Dr. P. Pipoș.

Cuvânt de deschidere

la a patra adunare generală a reuniunii învățătorilor români gr. or. din districtul consistoriului aradan de a drépta Mureșului ținută în 4 și 5 Maiu n. 1894.

Obosit de valurile multifarie ale oceanului vieții, omul adēnc cugetătoriu se oprește și meditând profund se întreabă, că ore până când va se dureze această situațiune plină de nedumerire? Aruncat dela un val la celalalt nu află altă adăpostire, de cât că se întorce în sine și prin activitate rațională încordată inventeză mijloce puternice; cu ajutoriul acestora paraliséză influința amenințătorielor valuri și ținēnduși barca pe nivel plutește cu încredere și precauțiune

spre limanul seu asimptotic, spre fericirea cea vecinică.

Ființă mai obosită, de cât învățătorul român confesional de astăzi, doră nu se mai pôte afla pre fața pământului, de oră-ce nici odată nu s'au ridicat atâtea valori grele asupra lui și a școlei ca astăzi! Finea seclului XIX pretinde lumină candidă, că cel-ce va rămâne în întunec de signr va să pieră. Necesitățile materiali ale vieții se înmulțesc dilnic, dar isvórele de venit rămân tot cele din trecut, dacă nu cumva desacă.

Grea este situațiunea durerósă, în care se află naea a școlei nóstre confesiunali, și din care nu o va mântui nimene, foră numai noi de noi, întorcéndune în noi înșine și meditând profund asupra mijlócelor, cu cari și prin cari am poté-o salva!

Dați-mi voe Dlor ca la acéstă ocaziune, și dintraccest loc să me încere a vi-aréta barem o cale, pre care purceđend am potea ajunge la liman!

Șciți bine ce a făcut împératul, când sa rentors și a tras la respundere pre cele 3 slugi ale sale cu talanții. Slugile cele bune au fructificat talanții; cel cu 10 a mai propus 10, ér cel cu 5 alți 5; și împératul s'a bucurat și i-a remunerat făcându-i cetățeni ai bucuriei sale vecinice; dar s'a supérat pe sluga, ce îngropase talantul în pământ, și blăstémându-l l'a aruncat în gheena focului!

Considerând situațiunea, în care ne aflăm, și avénd în vedere învățătura morală, ce emanéază din aseménarea de sus, veniți să ne întorcem întru ale nóstre și să vedem, ce talanți am obținut, când am luat asupra-ni sarcina de a fi învățători români confesiunali? Doi talanți de mult preț am luat dela Domnul, când ne-am suit pre catedră, și anume limba și legea strămoșéscă. I-am luat însă cu menițiunea de a-i fructifica, pentru-că așa-i place Domnului! Și tot cel-ce nu va face așijderea nu se va învrednici de grația stépânului!

Când lupii se înmulțesc, păstoriul cel bun își fortifică staulul și-l pădește neadormit. Noi nu vom poté fortifica mai bine staulul oilor nóstre și nu-l vom poté pădi mai tređi, de cât decât vom priveghia, ca să nu se stingă din sufletul nostru focul cel vestal, a cărui flacără va remané pururia candidă, decât nu vom înceta a-i da hrană sufletéscă din nóuele descoperiri pedagogice de pe terenul învățământului elementar! Să scrutăm dară în tóte direcțiunile, să întrebăm unul de altul, să ne coregem unul pre altul, dar tot de-una cu bunavoință și încredere; ceea-ce am constatat odată că este bun, să îmbrățoșăm cu căldură și să generalisăm, căci lăfînduse bunul și adevérul, se respiră negurile cele desse, se apropiă și se încuibă lumina, ér greutățile se ascund, căci nu-i pot căuta în față!

Îndreptându-ne activitatea în acéstă direcțiune, ajungem la un punct forte valoros al vieții, de pre

carele au stăpânit lumea popóră și indiviđi. Acest punct esențial, acest maxim neprețuit al vieții omenésci, se numesce limanul fericirii pământesci. La acéstă stare psihică a ființei omenesci noi îi mai đicem și „c a r a c t e r.“

Cuvéntul caracter, luat în înțeles propriu, cuprinde însușirile durabile, prin cari un lucru, dar și un individ se deosebește de celalalt. Referitor la om însă avem să înțelegem sub caracter acele însușiri, ce și le-a căștigat omul, și nu i-le-a dat natura, adecă la acuirarea căror a contribuit numai voința liberă a omului. Voința liberă însă trebuie să pornéscă totdeuna din principie, ér activitatea ei să se îndrepte numai întracolo, unde o conduc principiile, seau idealul omului. Așa dară la caracter trebuie să distingem trei momente: materialul însuși, apoi voința liberă și idealul. De aici cu privire la noi putem đice că școla (înțelegem sala de învățământ și elevii) este materialul caracterului, învățătorul este voința liberă, ér idealul conducetoriu este calea spre virtute. De óre-ce vértutea esprimă ceva etic, de aceea învățătorul, condus în voința sa liberă totdeuna de vértute, se numesce învățătoriu cu caracter. Ér ca să rămână învățătorul totdeuna om de caracter, trebuie să voéscă neincetat și neobosit progressarea școlarilor sei pre căile vértuții. Învățătorul are să se feréscă de ispite, și lumea de astăzi e plină de ispite, căci caracterul nu este innăscut, ci creat de însuși individul, și precum și l'a căștigat de cu anevoie, pre atât de ușor il poté și pierde, decât va înceta de a-și supune voința sa totdeuna maximelor provenite din ideile morali! — Nici odată să nu permitem, ca să se încuibé în activitatea nóstră momente ușuraticé, cum sunt neglijința, încrederea pré mare în noi înșine, disconsiderarea impregiurărilor, și alte de aceste, căci prin vițiuri ca aceste slăbesce caracterul nostru, chiar cum slăbesce granitul pe carele cad fără întrărumpere picurei neînsemnați. Școla să nu lase nimic de dorit, adecă edificiul să corespundă recerínțelor higienice, ér elevii să fie ținúți în trezvie și iubire cătră noi înșine. Se poftesce mai în colo necondiționat ca învățătorul, adecă sufletul școlei, să fie totdeuna consciu de sine și de chiámarea sa; să nu cuteze a merge în școlă fără de plan clar și bine precisat și pre aceste să-l realizeze cu însuflețire. În, și afară de școlă, pretotindenea întóte lucrările sale să nu comită fapte, ce ar sta în contradicere cu missiunea sa, căci sustă perpetuu principiul: „exempla trahunt.“

Astfel dorese eu domnilor învățători să fim noi unul fiecarele, adecă ómeni cu caracter firm, stânci de granit spiritual, în cari să se sdrobéscă tóte vânturile și orcanele, ce au pornit și vor mai porni asupra nóstră! Atunci vom șci face să producă rod cu sutele talanții, cu cari am fost concređuți, când am intrat ca muncitori în via cea mult promițetoriă a neamului românesc! Atunci fiți siguri, că usténélele nóstre nu vor fi ză-

darnice, plata noastră multă va fi și în viața acésta, dar mai ales în viața cea adevărată, în care n'au loc nici valuri spumegóse, nici furtune amenințătórie, și în care toți cei chiămați vor avé sê se închine Dumneđului celui viu, carele respectéază demnitatea fie-cărúia și nu pretinde jertfe idololatrice!

Atunci domnilor învățatori va fi solvată școala română confessională, căci de fața unei astfel de școale vor feri pecațoșii se vor topi toți ca cêra de fața focului!

Se lucrăm dară în direcțiunea acésta, însă cu poteri unite, și ne vom pomeni pre neașteptate străpuși întro situațiune încântătóriă, la care pre alte căi esaltate și sburdalnice nu vom poté ajunge nici odată! — Vom crea în modul acesta națiunei fii adevărați, religiunei credințioși însuflețiți ér patriei iubite cetățieni sinceri și nefățăriți!

Ve salut Dlor învățatori de bună-venire, și dîcându-vê „Christos a înviat“ dechiar a patra adunare generală ordinară a reuniunei nóstre învățătoreșci de deschisă.

Arad, 4 Maiu n. 1894.

Prof. Teodoru Ceontea,
președinte.

D I V E R S E.

* *Servitiu divin.* În ziua de Dumineca Tomii din incidentul deschiderii sinodului eparchial s'a oficiat în biserica catedrală din Arad sfânta liturgiă îmbinată cu învocarea Dushului sfânt prin Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan Ioan Mețianu, asistat de Prea Cuvioșia Sa părintele Archimandrit și vicariu episcopesc Iosif Goldiș, protosinCELul Augustin Hamsea, părinții protopresviteri Elia Moga și Moise Bocșan, asesorii consistoriali Iosif Besan și Dionisiu Popovici și ierodiaconul Dr. Ioan Trăilescu.

* *Proiectul de lege* pentru întroducerea căsătoriei civile după o desbatere de patru zile a fost respins de casa magnașilor Joia trecută cu o majoritate de 21 de voturi.

C o n c u r s e.

Conform ordinațiunei Veneratului Consistoriu gr. or. oradan de datul 11/23 Aprilie 1894, Nr. 479/74 B. 1894, și pe basa concluserilor luate de comitetul și sinodul parochial din V.-Velențe; prin acésta sê escrise concurs pentru îndeplinirea postului de capelan temporal pe lângă veteranul paroch, protopop emerit Gavriil Neteu, din V.-Velențe, protopresviteratul Orăđii-mari, cu termin de alegere pe 6/18 Iuniu a. c.

Emolumintele împreunate cu parochia din V.-Velențe sunt:

1) Casă parochială cu aparținătórele ei prețuită în 150 fl., 2) Pământul parochial (40 jugere comasate) 600 fl., 3) Competința dela oraș 178 fl., 4) Venitele stolare după calcul mediu alor cincii ani din urmă 120 fl., de tot: 1048 fl.

Capelanul alegând va avea în folosință una jumătate din tóte venitele parochiei până ce parochul protopop

Gavriil Neteu va fi în viață; érá când acesta va înceta din viață, capelanul conform §-lui 4 din Regulament, va urma ca paroch.

Recurenții sunt avisati: ca recursele lor instruate conform recerintelor legali pentru parochiile de clasa I-a și adresate comitetului parochial din V.-Velențe, sê-le substérnă subsemnatului protopop până în 3/15 Iuniu a. c., având până la alegere a sê presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătóre în sânta Biserică din V.-Velențe, spre a-și arêta desteritate în cele rituale.

V.-Velențe, 26 Aprilie v. 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: TOMA PACALĂ, m. p. protopop.

—□—

Pentru deplinirea parochiei de clasa a III-a din Voivozi cu filia Cuzap, protopresviteratul Orăđii-mari, se escrise concurs cu termin de alegere pe 19 Iuniu (1 Iuliu) a. c.

Emolumintele sunt:

A) Din comuna matră Voivozi:

1. Dela 76 numere de case câte o mesură de cucuruz în bómbe care face 19 cubule à 5 fl.: 95 fl., 2. 6 jugere pământ arétóriu în prețiu 100 fl., 3. Stólele usuete după calculul mediu alor 5 ani din urmă 60 fl., 4. 3 orgii de lemne à 5 fl.: 15 fl., 5. Casă parochială prețuită în 20 fl.

B) Din filia Cuzap:

6. Dela 70 numere de case câte o mesură cucuruz în bómbe care face 17 cubule și 2 mesuri à 5 fl.: 87 fl. 50 cr., 7. 32 jugere pământ arétóriu à 3 fl. jugeru: 96 fl., 8. Stólele usuete după calculul mediu alor 5 ani din urmă 40 fl., 9. 3 orgii de lemne à 5 fl.: 15 fl. 10. Casă parochială cu intravilanul prețuită în 25 fl. — Suma 553 fl. 50 cr.

Afară de acestea fiitorul preot are drept a ține pe pășiunea comunală câte vite va avea.

Contribuțiune după pământurile parochiale are sê-o solvéscă alegândul preot.

Cu privire la stóle sê notéază, cumcă dela botez îi compete preotului 50 cr., dela înmormântare mare 3—5 fl., dela înmormântare mică 1 fl., dela cununie 3 fl., érá pentru vestire 1 fl.

Doritorii de a ocupa acésta parochie sunt poștiți a-și substerne recursele provédute cu documintele recerute pentru parochie de clasa a III-a, și adresate comitetului parochial din Voivozi-Cuzap, sê-le substérnă subsemnatului protopop în Oradea-mare până în 16/28 Iuniu a. c., având recurenții până la alegere a-sê presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătóre în sânta Biserică din Voivozi și Cuzap, spre a-și arêta desteritatea în cele rituale.

Voivozi-Cuzap, 26 Aprilie v. 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: TOMA PACALĂ, m. p. protopop.

—□—

Sê escrise concurs pentru deplinirea parochiei de clasa a III-a din comuna Vecherd, protopresviteratul Orăđii-mari, cu termin de alegere pe 12/24 Iuniu a. c.

Emolumintele sunt: 1) Casa parochială și intravilanul prețuite 60 fl., 2) Dela 72 numere de case câte 20 cr.: 14 fl. 40 cr., 3) 12 jugere pământ arétóriu prețuit în 192 fl., 4) 12 cubule grâu de pâne à 5 fl. și 7 cub. orz à 3 fl. 50 cr.: 84 fl. 50 cr., 5) Dreptul de pășunat pentru 3 vite à 5 fl.: 15 fl., 6) Venitul stolar după calculul mediu alor 5 ani din urmă 70 fl. — Suma 435 fl. 90 cr.

Sê notéază că darea după pământul parochial o sol-

vește comuna bisericească, érá darea pentru competențele de pășunat o va solvi preotul alegénd.

Recurenții sunt avisați: ca recursurile lor instruite conform recerincilor legali, pentru parohiile de clasa a III-a, și adresate comitetului parochial din Vecherd, să-le substérnă subsemnatului protopop în Oradea-mare, până în 8/20 Iunie a. c., avénd până la alegere a se presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătóre în sânta Biserică din Vecherd, spre a-și arêta desteritatea în cele rituale.

Vecherd, 26 Aprilie v. 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: TOMA PACALĂ, m. p. protopop.

—□—

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa primă din comuna Șiria, devenită vacantă prin abdicarea preotului *Ioan Petranu*, pe baza decisului Ven. Consistor aradan de dto 28 Febr. 1894. Nr. 1111 se escrie concurs cu termin de alegere pe **29 Maiu (10 Iunie) 1894.**

Recurenții sunt avisați, petițiunile lor înstruate conform §. 15. lit. a) din „Regulamentul pentru parohii“ adresate comitetului parochial din Șiria a-le susțerne subscrisului protopresviter până în 24 Maiu (5 Iunie) 1894, căci cele întrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Dela recurenți se mai poșteșce a se arêta poporului în sfta biserică spre a-și dovedi desteritatea în cant, tipic și oratorie.

Dat din ședința com. parochial dela 19 Aprilie 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: GEORGIU POPOVICIU, m. p. protopresviter.

—□—

Pentru deplinirea vacantei parohii de clasa III. din **Bontesci** în protopresbiteratul Butenilor prin acésta se escrie concurs cu termin de alegere pe **29 Maiu a. c. st. v.** până când recurenții se vor presenta vre-odată în biserică ca să se facă cunoscuți poporului.

Venitele încopciate cu acésta parohiă sunt: 1) Ună sesiune pământ arătoriu și fênaț 224 fl., 2) birul res-cumperat în bani 100 fl., 3) stolele se urcă la 190 fl., 4) deputat de lemne din pădurea comunală 23 fl. Suma 537 fl.; și cuartir în casa parochială cu grădină și supraedificate economice. — Contribuțiunea regéșca pentru preotul o plătesce comuna bisericească.

Recurenții sub durata concursului și-vor substerne recursurile sale pe calea P. On. Oficiu protopresviteral din Buteni (Butyin).

Bontesci, la 18 Aprilie 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: CONSTANTIN GURBANU, m. p. protopresviter.

—□—

Sê escrie concurs pentru ocuparea postului de învățătóre la șcôla conf. gr. or. rom. din opidul **B.-Comloș**, cu termin de alegere pe **8/20 Maiu a. c.**

Emolumintele: 300 fl. v. a., cuartir liber cu 2 chilii, culină și grajd, precum și jumătate din grădina intravilană; apoi 3 orgii paie pentru folosința proprie.

Dela reflectante se pretinde, ca recursul provêdut cu: estras de botez, testimoniu preparandial, de l. maghiară și de calificățiune — cu prestațiune „bună“, căci altele nu se vor lua în considerațiune, — se le substérnă Pré

On. Domn protopresviter și inspector școlar Paul Miulescu în B.-Comloș.

B.-Comloș, din ședința comitetului parochial gr. or. ținută la 15 Aprilie 1894.

Vichentie Groșșorianu, m. p. Iuliu Vuia, m. p.
președinte. notaria.

În conțelegere cu mine: P. MIULESCU, m. p. protopop și inspector de șcôle.

—□—

Pentru ocuparea definitivă a stațiunei învățătorești la șcôla a două nou înființată din **Mehala**, inspectoratul Timișorii, se escrie concurs cu termin de **30 de zile dela prima publicare** în fôia diecesană „Biserica și Șcôla.“

Emolumintele anuale sunt: 1) în bani gata 400 fl. v. a.; 2) relut pentru 3 st. de lemne 30 fl.; 3) cortel liber; 4) pentru conferința învățătorească 6 fl.; 5) dela înmormântări unde va fi poftit 1 fl. 50 cr.; din care sumă va avé se solvêșcă și școlarilor ministranți câte 4 cr. De lemnele necesare la încălzitul salei de învățământ se va îngriji parochia. Dacă alesul va dovedi sporiu laudabil cu elevii sei și purtare eșemplară, i-se pune în prospect ameliorarea dotațiunei. Alesul va avé se provadă învățământul la clasele superiøre.

Dela recurenți se cere, ca pe lângă esamen de cvalificățiune și limba magiară, se mai atesteze că au absolvat cel puțin 2 cl. gimn. reale ori civile, și că sunt apți de a înființa și conduce cor voal. Recursurile adresate comitetului parochial din Mehala sunt a se trimitte subsemnatului inspector școlar în Fabrik. Reflectanții au a se presenta în s. bis. de acolo, spre a-și arêta desteritatea în cant și tipic, dar nu în ziua de alegere.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresviterului: Dr. Tr. PUTICI, m. p. inspector de șcôle.

—□—

Devenind vacantă stațiunea învățătorească-cantorală dela șcôla confesională gr. or din **B.-Csaba**, comitatul Békés, se escrie concurs, cu termin de **30 de zile dela prima publicare.**

Emolumintele sunt: 1) în bani gata, solvindu-se anticipando lunarmente 150 fl.; 2) 10 jugere pământ, cu venit anual de 150 fl.; 3) pentru conferințe 10 fl.; 4) dela înmormântări, unde va fi poftit, mari 1 fl., mici 50 cr.; 5) cortel liber cu două incaperi, culină și grădină. — Contribuția o solvește învățătóriul.

Doritorii de a ocupa acest post, sunt avisați a-și substerne recursurile instruate, cu testimoniu de calificățiune și de limba magiară, M. On. Domn administrator protopopesc și inspector școlar Iosif Beșan, în Gyula (comitatul Békés), în termin de 25 de zile dela prima publicare, avénd recurenții a se presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătóre în fața locului, pentru a-și arêta desteritatea în cele rituale.

Sê obsêrvă, că alegéndul numai după espirarea unui an pôte fi întărit.

Din ședința com. par. ținută în B.-Ciaba, la 25 Ianuaru n. 1894.

Pentru comitetul parochial:

Victor Popovici, m. p.

preot ca preș.

În conțelegere cu: IOSIF BEȘAN, m. p. inspector școl.

—□—